

Château
Vydavateľstvo Artforum
DOBRODRUŽSTVO
MYSLENIA

KNIŽNÝ VÝBER / ROČNÍK 2011

Ďakujeme autorom, agentom a literárnym agentúram za ústretový prístup pri zabezpečovaní autorských práv textov vybratých pre uverejnenie v tejto knihe.

We want to thank all the authors, their agents and literary agencies for their helpful approach in providing copyrights of the extracts selected for publication in this book.

Château Vydavateľstvo Artforum
DOBRODRUŽSTVO MYSLENIA
knižný výber / ročník 2011

Copyright © Individual copyrights are stated next to each extract
Translation © Individual copyrights are stated next to each extract
Design & Layout © Janka & Palo Bálik 2011
Slovak edition © Artforum 2011

Artforum

ÚVOD

Vážení milovníci kvalitnej literatúry. Rozhodli sme sa vám ponúknuť starostlivo vybrané plody zo strapca vydavateľstva Artforum. Náš knižný výber obsahuje sadu degustačných vzoriek pre znalcov, ale aj pre tých, ktorí ešte nemali možnosť ochutnať naše knihy. Teraz máte jedinečnú šancu naliať si do mysle texty, proti svetlu posúdiť farbu, nasať vôňu blízkyh aj vzdialených osudov, precítiť ich chuť a dozvuk. Zistite, či sa tie sladké lepia viac, alebo či pri trpkých máte zimomriavky, koľko zvládnete na jeden krát a či sa vám z mixovania žánrov nezatočí hlava. Dúfame, že vás naša pestrá ponuka zaujme a poteší vaše chuťové poháriky. Konečný verdikt je len na vás.

<i>Paul Auster</i> Sunset Park 11	<i>Elfriede Jelinek</i> Zimná cesta 101	<i>Chaim Potok</i> Volám sa Ašer Lev 199 Polnoc starých mužov 201	<i>William Saroyan</i> Tracyho tiger 291
<i>Livia Bitton-Jackson</i> Moje mosty nádeje 23	<i>Viktor Jerofejev</i> Encyklopédia ruskej duše 115	<i>Dar Ašera Leva</i> 203	<i>Dominik Tatarka</i> Panna zázračnica 303 Démon súhlasu 305 Prútené kreslá 307
<i>Richard Gary Brautigan</i> V melónovom cukre 35	<i>Jack Kerouac</i> More je môj brat 129 Na ceste. Rukopisný zvitok 131	<i>Raymond Queneau</i> Zazie v metre 217	<i>Colm Tóibín</i> Prázdna rodina 319
<i>Forrest Carter</i> Malý strom 49	<i>Nicole Krauss</i> Dejiny lásky 149 Veľký dom 163	<i>Javier Marías</i> Keď som bol smrteľný 233	<i>Daniel Wallace</i> Veľká ryba 331
<i>Jostein Gaarder</i> Vianočné mystérium 67	<i>Juraj Kušnierik</i> Hudba ostrova 175	<i>Zuzana Mojžišová</i> Bon voyage 245	
<i>Jean Giono</i> Muž, ktorý sadil stromy 79	<i>Ľudmila Petruševská</i> V dome niekto je 187	<i>Herta Müller</i> Dnes by som sa radšej nestretla 261	
<i>David Grossman</i> Žena, ktorá uteká pred správou 87		<i>Tom Rachman</i> Nedokonanci 273	

Paul Auster (1947)

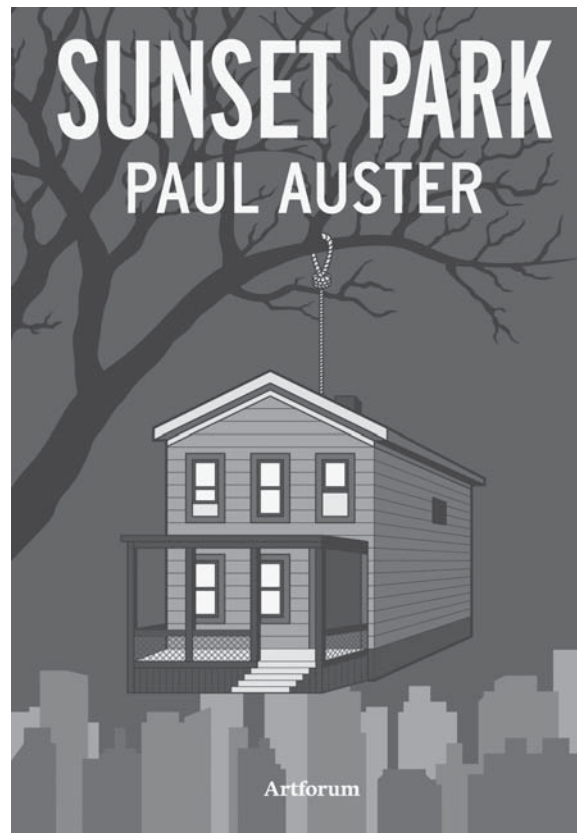
Americký spisovateľ. Žije v New Yorku, vo štvrti Brooklyn. Narodil sa v židovskej rodine v New Jersey. Je autorom početných románov, scenárov a píše aj non-fiction. Okrem toho je básnikom, prekladateľom a filmovým režisérom. Auster používa formu detektívky a kriminálneho žánru, aby odhaľoval existenciálne pudy a podstatu života vlastných postáv. Na to si vytvoril pútavý, osobitý, postmoderný rukopis. K jeho najznámejším dielam patria romány Newyorská trilógia,

Leviatan, Mr. Vertigo alebo memoárová próza Vynález samoty. Režiroval niekoľko filmov (napríklad Dym, Vnútorňý život Martina Frosta). V slovenčine vyšli jeho romány Kniha ilúzií, Brooklynské frašky a Putovanie v skriptóriu. Sám o sebe hovorí, že písanie preňho nie je luxus, ale otázka prežitia, a že kariéru spisovateľa si človek nevyberá – skôr zistí, že na nič iné sa nehodí, a preto musí byť pripravený, že po zvyšok života bude kráčať po veľmi trnistej ceste.

Paul Auster

Miles Heller je mladý človek bez ambícií, sužovaný pocitom viny za smrť nevlastného brata, už sedem rokov žijúci v dobrovoľnom exile bez kontaktu s rodinou. Zmysel života nachádza až vo vzťahu s výnimočne inteligentnou, no ešte neploetou Pilar Sanchezovou. Keď však hrozí, že jej rodina ich vzťah oznámi polícii, Miles je nútený ukončiť svoj exil a vrátiť sa do rodného New Yorku. Jeho domovom sa stáva opustený dom v brooklynskej štvrti Sunset Park, v ktorom sa ilegálne usadila skupinka mladých ľudí – idealistický revolucionár Bing Nathan, racionálna Alice Bergstromová a psychickými problémami trpiaca Ellen Briceová. Paul Auster rozohráva zložité a vzájomne poprepájané osudy svojich postáv s rozprávačskou vášňou, s neúprosnou odvahou, ale aj s pokorou pred „podivnosťou života“.

Sunset Park

(z anglického originálu Sunset Park)

Copyright © 2010 by Paul Auster

Preklad © Vladislav Gális 2011

Design & Layout © Janka & Palo Bálík 2011

HB, 232 strán, €11,90, ISBN 978-80-89445-21-9

Dátum vydania: 10. 10. 2011

Vladislav Gális (1973)

Narodil sa v Partizánskom. Pracoval ako redaktor v týždenníkoch Domino fórum a .týždeň, v súčasnosti sa venuje najmä prekladu umeleckej literatúry. Prekladá diela súčasných autorov ako Paul Auster, Terry Pratchett, Darren Shan, Thomas Perry, Michael Koryta, Jeffery Deaver, Louis de Bernieres, Markus Zusak alebo Chuck Palahniuk.

SUNSET PARK

Plechovkár bol v Anglicku a jeho tamojšie zážitky zmenili farbu sveta. Od príchodu do New Yorku dvadsiateho piateho januára sa vzdal plechoviek a fľašiek, aby sa mohol venovať čistej kontemplácii. Plechovkár v Anglicku takmer zahynul. Plechovkár dostal zápal pľúc, strávil dva týždne v nemocnici a žena, ktorú sa vybral zachrániť pred psychickým kolapsom a potenciálnou samovraždou, ho napokon zachránila pred takmer istou smrťou, tým sa zachránila pred psychickým kolapsom a možno zachránila aj manželstvo. Plechovkár je rád, že žije. Plechovkár vie, že jeho dni sú zrátané, a preto musí odložiť hľadanie plechoviek a fľašiek, aby mohol študovať dni, čo okolo neho plynú, každý rýchlejšie ako ten predchádzajúci. Medzi mnohými pozorovaniami, ktoré si poznačil do knihy pozorovaní, sú aj tieto:

25. január. S rokmi nesilnieme. Nahromadené trápenia a smútky oslabujú našu schopnosť znášať ďalšie trápenia a smútky, a keďže trápenia a smútky sú nevyhnutné, dokonca aj malý nezdar môže zarezonovať s rovnakou silou ako veľká tragédia, keď sme boli mladí. *Posledná kvapka*. Tvoj sprostý penis vo vagíne inej ženy. Willa bola na pokraji kolapsu už pred tým potupným dobrodružstvom. V živote toho prežila priveľa, znášala nemálo bolesti, a hoci musela byť tvrdá, nie je zďaleka taká tvrdá, ako si myslí. Mŕtvy manžel, mŕtvy syn, nevlastný syn na úteku a neverný druhý manžel – takmer mŕtvy druhý manžel. Čo keby si sa bol chopil iniciatívy pred mnohými rokmi, keď si ju prvý raz videl na tom seminári vo

filozofickej siení na Kolumbijskej univerzite, bystré dievča z Barnardovej vysokej školy, ktorú pustili do triedy pre doktorandov, to dievča s jemnou, peknou tvárou a štíhlymi rukami? Bola tam vtedy silná príťažlivosť, pred toľkými rokmi, dávno pred Karlom a Mary-Lee, a obaja ste boli mladí, mali ste jeden dvadsaťdva a druhý dvadsať, čo keby si sa bol o ňu trochu viac pousiloval, čo keby tvoj malý flirt vyústil do manželstva? Výsledok: žiadny mŕtvy manžel, žiadny mŕtvy syn, žiadny nevlastný syn na úteku. Samozrejme, iné trápenia a smútky, ale nie tieto. Teraz ťa vzkriesila, odvrátila posledné zatmenie všetkých nádejí, a tvoje dýchajúce telo treba považovať za jej najväčší triumf. Nádej teda pretrváva, ale nie istota. Nastalo prímerie, deklarácia túžby po mieri, no nie je isté, či ste sa skutočne vnútorne zhodli. Chlapec zostáva prekážkou. Ona nemôže odpustiť a zabudnúť. Dokonca ani potom, čo on a chlapcova matka volali z New Yorku, aby zistili, ako sa máš, dokonca ani potom, čo chlapec dva týždne volal každý deň a pýtal sa na najnovšie správy o tvojom zdravotnom stave. Ona zostane v Anglicku na veľkonočné prázdniny a ty tam už nepôjdeš. Ušlo priveľa času a potrebujú ťa v práci, kapitán potápajúcej sa lode nesmie opustiť posádku. Ona si to možno o pár mesiacov rozmyslí. Možno sa poddá. No nemôžeš sa kvôli nej zriecť chlapca. Ani sa kvôli chlapcovi nemôžeš zriecť jej. Chceš ich obidvoch, musíš ich mať obidvoch a či už tak alebo onak ich aj budeš mať, aj keby oni nemali jeden druhého.

26. január. Keď ste teraz s chlapcom strávili večer, napodiv sa cítiš sklamaný. Možno preto, že si čakal príliš veľa rokov, príliš veľa rokov si si predstavoval, ako sa to stretnutie odohrá, a preto prišiel pocit sklamaní, keď sa to konečne stalo,

keďže predstavivosť je silná zbraň a imaginárne stretnutia, ktoré sa ti za tie roky prehrávali v hlave, museli byť bohatšie, plnšie a emocionálne uspokojujúcejšie ako skutočnosť. Zároveň ťa znepokojuje, že si nevieš pomôcť, stále sa naňho hneváš. Ak je nejaká nádej do budúcnosti, musíš sa naučiť odpustiť a zabudnúť. No chlapec už teraz stojí medzi tebou a tvojou ženou a ak tvoja žena nezmení názor a nevpustí ho znovu do svojho sveta, chlapec bude ďalej symbolizovať vzdialenosť, ktorá medzi vami vznikla. Aj tak to však bol čarovný okamih a chlapec sa kajá tak úprimne, že by človek musel byť z kameňa, aby odmietol začať novú kapitolu. No istý čas potrvá, kým sa vy dvaja začnete spolu cítiť nenútené, kým si budete môcť navzájom dôverovať. Telesne vyzerá dobre. Silný a zdatný, s povzbudzujúcim jasom v očiach. V očiach Mary-Lee, nezmazateľnom odkaze jeho matky. Vrávi, že bol na predstavení *Šťastných dní* a podľa neho je z nej úžasná Winnie, a keď si mu navrhol, aby ste sa na ňu išli pozrieť spolu – ak tú hru vydrží sledovať aj tretí raz –, nadšene súhlasil. Podrobne rozprával o mladej žene, do ktorej sa zamiloval, o Pilar. Pilar Hernandezová, Sanchezová, Gomezová, na priezvisko si teraz nevieš spomenúť, a tešíš sa na to, že ti ju predstaví, keď sa ona v apríli vráti do New Yorku. Nemá konkrétne plány do budúcnosti. Zatiaľ pracuje v dielni Binga Nathana, ale ak sa mu podarí dať dokopy dosť peňazí, pohráva sa s myšlienkou, že sa budúci rok vráti na výšku a doštuduje. Azda, možno, ešte sa uvidí. Nemal si odvahu položiť mu ťažké otázky o minulosti. Napríklad prečo ušiel alebo prečo sa tak dlho skrýval. Nehovoriac o tom, prečo nechal svoje dievča na Floride a prišiel do New Yorku sám. Neskôr bude čas na otázky. Včera večer bolo prvé kolo, dvaja

boxeri sa oŕukávali, kým sa do toho pustia. Samozrejme, že ho ľúbiš, ľúbiš ho celým srdcom, ale už nevieš, čo si máš o ňom myslieť. Nech dokáže, že je dobrý syn.

15. marec. Od posledného zápisu o chlapcovi siedmeho februára si ho videl ešte šesťkrát. Jedno sobotné popoludnie návšteva Nemocnice pokazených vecí, kde si sa díval, ako rámuje obrazy, a spýtal si sa ho, či je to všetko, o čo sa usiluje, či bude spokojný, keď bude až do staroby meniť zamestnania. Netlačíš ho však do rozhodnutí. Nechávaš ho na pokoji a čakáš, čo sa bude diať, hoci tajne dúfaš, že sa budúcu jeseň vráti na vysokú a doštuduje, čo ešte stále občas spomína. V pondelok, keď sa v divadle nehralo, ďalšia večera vo štvorici s Korngoldom a La Swannovou. Spoločný výlet do kina na Bressonovo staré majstrovské dielo *Odsúdený na smrť ušiel*. Obed v strede týždňa, predtým návšteva v práci, kde si ho povodil a predstavil svojej skupinke verných, a šialená myšlienka, ktorá ti v to popoludnie vírila hlavou, či by si chlapec s jeho inteligenciou a záujmom o knihy nenašiel miesto vo vydavateľskej brandži, napríklad ako zamestnanec vydavateľstva Heller Books, kde by sa z neho mohol stať nasledovník svojho otca, no človek nesmie príliš snívať, takéto myšlienky môžu človeku zasadiť do hlavy jedovaté semená, a najlepšie je nepísať nikomu budúcnosť, najmä nie vlastnému synovi. Večera s Renzom neďaleko jeho domu v Park Slope, krstný otec mal v ten večer dobrú náladu, pustil sa do ďalšieho románu a už ani slovo o kríze, nečinnosti a vyhasnutých plameňoch. A potom návšteva v dome, kde býva, šanca vidieť Štvorku zo Sunset Parku v akcii. Smutný schátraný domček, ale tešil si sa, že vidíš jeho priateľov, samozrejme, najmä Binga, ktorý

prekvitá, aj dve dievčatá, Alice, tú, čo pracuje v PEN klube, s veľkým zápalom rozprávala o Liuovi Siao-poovi a potom ti položila množstvo skúmaných otázok o generácii tvojich rodičov, o mladých mužoch a ženách druhej svetovej vojny, a Ellen, pokornú a peknú, ktorá ti neskoro večer ukázala náčrtník plný najšťavnatejších erotických kresieb, aké si kedy videl, a vtedy si zastal a zišlo ti na um – len na okamih –, či by si nemohol zachrániť firmu novou edíciou pornografických umeleckých kníh. Už dostali dve výzvy na vystaňovanie a vyjadril si obavy, že pokúšajú šťastie a mohli by zle skončiť, ale Bing tresol päťou o stôl a povedal, že vydržia až do trpkého konca, a ty si to už ďalej nerozvíjal, lebo im nemôžeš hovoriť, čo majú robiť, sú to všetko dospelí ľudia (viac-menej) a sú schopní rozhodovať sa sami za seba, aj keď možno nesprávne. Šesť ráz a postupne sa s chlapcom zbližujete. Otvára sa ti a počas jedného z večerov, keď si s ním bol sám, asi po tom Bressonovom filme, ti porozprával celý príbeh o tom dievčati, o Pilar Sanchezovej, a o tom, prečo musel ujsť z Floridy. Úprimne povedané, bol si zhrozený, keď ti povedal, aká je mladá, no keď si sa nad tým zamyslel, uvedomil si si, že je logické, že sa zamiloval do niekoho v tom veku, lebo chlapcov život sa zastavil, vytrhol sa z normálneho a prirodzeného vývoja, a hoci vyzerá dospelé, jeho vnútorné ja sa zaseklo niekde medzi osemnástkou a devätnástkou. V januári nastal okamih, keď sa obával, že ju stratí, povedal, došlo k strašnej roztržke, k ich prvej vážnej hádke, a tvrdil, že to bola hlavne jeho vina, iba jeho vina, lebo keď sa prvý raz stretli a ešte netušil, aká bude preňho dôležitá, klamal jej o svojej rodine, povedal jej, že jeho rodičia zomreli, že nemá brata, že nikdy nemal brata, a keď sa teraz vrátil k rodičom, chcel, aby vedela

pravdu, a keď jej ju povedal, tak sa naňho nahnevala za to, že jej klamal, až zložila slúchadlo. Nasledoval týždeň bojov a mala právo cítiť sa našťvaná, povedal, sklamal ju, stratil jej dôveru, a až keď jej navrhol manželstvo, začala mäknúť, chápať, že ju už nikdy nesklame. Manželstvo! Zasnúbený s dievčaťom, ktoré ešte neskončilo strednú školu! Počkaj, keď sa s ňou budúci týždeň stretneš, povedal chlapec. A ty si odvetil, najpokojenejšie, ako si dokázal, že sa na to veľmi tešíš.

29. marec. Nedelňý telefonát s Willou. Konečne si jej povedal o chlapcovom priznaní, nevedel si, či to pomôže alebo naopak. Je toho na ňu priveľa, a preto sa jej reakcia počas nasledujúcich minút vyvíja cez niekoľko zreteľných štádií. Prvé: úplné ticho, ticho, ktoré trvá tak dlho, až máš nutkanie zopakovať, čo si jej práve povedal. Druhé: tichý hlas, čo hovorí: „To je strašné, to sa už nedá zvládnuť, je to naozaj pravda?“ Tretie: vzlykanie, keď jej myseľ putuje na tú cestu a dopĺňa chýbajúce časti obrázku, predstavuje si hádku medzi chlapcami, vidí, ako Bobbyho znovu prešlo auto. Štvrté: rastúci hnev. „Klamal nám,“ povie, „zradil nás svojimi lžami,“ a ty odpovieš, že neklamal, jednoducho nerozprával, bol príliš traumatizovaný vinou, a život s tou vinou ho takmer zničil. „Zabil môjho syna,“ povie, a ty odpovieš, že jej syna len sotil na cestu a smrť bola nehoda. Rozprávate sa ešte vyše hodiny a znovu a znovu jej opakuješ, že ju miluješ, že bez ohľadu na to, ako sa rozhodne alebo ako sa bude správať k chlapcovi, vždy ju budeš milovať. Znovu sa zosype, napokon sa vžije do chlapcovej situácie, napokon ti povie, že chápe, ako veľmi trpel, ale nevie, či stačí chápať, nie je jej jasné, čo chce urobiť, nie je si istá, či bude mať silu znovu mu pozrieť do očí. Potrebuje čas, povie, viac času, aby si to premyslela, a ty

jej povieš, že sa nemusí ponáhľať, nikdy ju nebudeš nútiť do ničoho, čo by nechcela. Rozhovor sa končí a znovu máš pocit, že si sa ocitol uprostred ničoty. Podvečer sa začínáš poddávať skutočnosti, že ničota je teraz tvoj domov a že tu stráviš posledné roky svojho života.

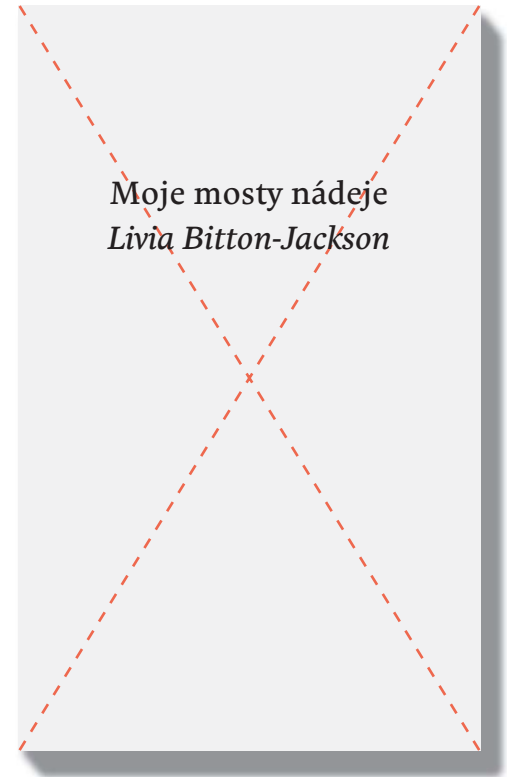
Livia Bitton-Jackson sa narodila v Československu. Ako trinásťročná bola odvečená do lágru. Prežila Osviečením i niekoľko ďalších koncentračných táborov a v roku 1951 emigrovala do USA na lodi plnej utečencov. Získala univerzitné vzdelanie a prednášala na mnohých popredných univerzitách, je profesorkou a odborníčkou na históriu a židovstvo už viac ako tridsať rokov. Je autorkou mnohých odborných publikácií (A Decade of Zionism in Hungary, Elli: Coming of Age in the Holocaust,

The Jewish Woman in Christian Literature, Saving What Remains: A Holocaust Survivor's Journey to Reclaim Her Ancestry) i beletrie, a mnohé z jej kníh získali prestížne ceny: Christopherovu cenu, Cenu newyorských verejných knižníc pre mimoriadnu čitateľskú obľúbenosť a boli preložené do viacerých jazykov. Autorka prednáša v USA, Anglicku a Izraeli na témy týkajúce sa Holokaustu, Izraelu na stredovýchode, vzťahu židovstva a islamu či žien v judaizme. Žije v Izraeli.

Livia Bitton-Jackson

V knihe *Moje mosty nádeje* autorka opisuje obdobie od návratu z koncentračného tábora do Šamorína v júni 1945. Zachytáva Elli vo veku 15 – 20 rokov, ktorá má za sebou skúsenosť pekla, ale napriek tomu hľadá lásku a ideály. V Šamoríne ich čaká vyplienený dom. Uprostred každej izby sú ľudské výkaly. Reakcia susedov je rôzna, niektorí pomáhajú, iní sú v šoku, že sa vôbec nejakí Židia vrátili. V júni 1946 odchádza Elli so skupinou malých židovských sirôt do tábora do Tatier ako ich „vedúca“. Starostlivosť o traumatizované deti je pre Elli úplne nový zážitok. Pobyt neprebíha idylicky, šokujúci je opis pogromu, ktorý na židovský tábor zorganizujú opití partizáni, oslavujúci výročie Povstania. Deťom a ich vedúcim sa podarí za dramatických okolností v poslednej chvíli utiecť. Elli postupom času pochopí, že sa klietka znova zatvára a podarí sa jej spolu s matkou, opäť mimoriadne dramaticky, v marci 1949 s posledným ilegálnym transportom utiecť do Rakúska a následne do USA.

Moje mosty nádeje
(z anglického originálu *My Bridges of Hope*)
Copyright © Livia Bitton-Jackson 2002
Translation © Viera Rybárová 2011
Design & Layout © Peter Gála 2011
PB, 236 strán, €8,90, ISBN 978-80-89445-32-5
Dátum vydania: 7. 11. 2011

Viera Rybárova (1953)
študovala na FFUK v Bratislave. Pracovala v Literárnovednom ústave SAV, publikovala štúdie o anglickom modernizme (J. Joyce, V. Woolf, D. H. Lawrence). Je spoluautorkou slovníka spisovateľov anglicky písaných literatúr (Praha, Libri 1996). Vyučuje angličtinu na VŠMU, napísala učebnicu English for Students of Film (VŠMU 2006). Prekladá odbornú literatúru (Carlson M. Dejiny divadelných teórií, DU 2006; Z. Gindl – Tatárová: Practical Dramaturgy, VŠMU 2008).

Oteckov zimmník

Šamorín november 1945

Zima prišla zavčasu. Námraza pokrýva holé, tenké konáriky a všetko sa striebriťo jagá. Jemná belostná čipka, namaľovaná majstrovským štetcom zimy, sa trbliece na okenných tabuľkách, ktoré nám zadovážili ruskí priatelia, dokonca aj vnútorné steny pokrývajú drobné kryštáliky. Iba kuchynské okno a steny sa nelesknú námrazou. Nemôžeme si dovoliť kúriť aj v izbách. Kôpku dreva, ktorú po našom príchode priniesla pani Plutzerová, šetríme na varenie.

Starý zvyk bežať do školy je zdá sa ideálnym riešením, ako sa zahriať. Kabát, ktorý som dostala v Augsburgu, je už zodraný a poskytuje iba slabú ochranu pred krutým vetrom. Našťastie, v triedach sa kúri, a v polovici prvej hodiny sa chlad z mojich opuchnutých kĺbov stihne vypariť. Americký lekár, ktorý ma vyšetroval po oslobodení, povedal, že mám artritídu a moje kĺby potrebujú v zime sucho a teplo.

Som na tom dobre, lebo mám kabát a celé doobedie sedím vo vykúrenej triede. Mamička a Bubi nemajú zimmníky. V Bubiho bratislavskom podnájme sa nekúri. Ohrieva sa u kamarátov, tam aj študuje. Mamička sa zohrieva pri kuchynskom sporáku.

„Musíme nájsť naše zimmníky,“ vyhlási mamička odhodlane.
„Musíme ich dostať naspäť.“

Pred deportáciou dala mamička naše najlepšie šaty a cennosti do úschovy nežidovským susedom. V noci, počas

zatemnenia, susedia pootvorili dvere, aby sa mamička aj s vecami mohla pod rúškom tmy prešmyknúť. Úschovou „židovských vecí“ na povale a v zadných izbách susedia riskovali životy. Ukrývanie „židovských“ šiat, kožušín, prikrývok, vyšívaných obrusov a postelnej bielizne bolo prejavom skutočnej odvahy a láskavosti.

Vrátiť veci po našom návrate bolo tiež prejavom láskavosti. Koniec koncov, zmizli sme bez stopy. Uplynulo vyše roka a ani náznak o tom, že sme nažive. Susedia sa mohli úplne oprávnenne domnievať, že sa nikdy nevrátíme a naše veci im budú patriť.

Keď prišli chýry, že sa vraciame, niektorí susedia sa ponáhľali, aby nám vrátili to najnutnejšie. Iní sa zdráhali dobrovoľne čokoľvek vracať, tvárili sa, že o ničom nevedia.

Mamička si zrazu spomína, že svoj zimník podšitý kožušinou dala do úschovy pani Fehérovej a oteckov pani Patócsovej. „Chválapánubohu,“ zvolá. „Teraz už všetci budeme mať zimníky. Ty sa podelíš so mnou a Bubi bude mať oteckov.“

Mamička a ja, dvojčlenná delegácia, prichádzame k bráne rodinného domu pani Patócsovej, aby sme si vyžiadali oteckov kožuch. Pani Patócsová je srdečná, dokonca priateľská, ale nevie sa rozpamätať, že by jej mamička „čokoľvek“ dala do úschovy. Pravdu povediac, jej popieranie je dosť presvedčivé. Napokon, pani Patócsová vymenúva iných susedov, ktorí „by mohli uschovávať jednu či dve židovské cennosti“.

U Fehérovcov sa scéna s malou odchýlkou zopakuje. Pani Fehérová si pamätá mamičkin „krásny tmavomodrý kabát s golierom zo striebornej líšky“, ale s lútosťou nám oznamuje, že všetky naše veci „skonfiškovali tí bastardi, nech Ježiš odpusti“ jej slová. „Bastardi“ sú sovietske okupačné vojsko.

Na prahu domu pani Fehérovej nás striasa od tuhej zimy a trpkého sklamania.

„Poďme ku Keményovcom,“ navrhuje mamička. „Pamätám sa, že im Serena dala nejaké veci do úschovy. Keď som tak schudla, kožušinový kabát mojej drahej sestry mi bude akurát.“

Mamičkina staršia sestra Serena bola mojou najmilšou tetou. Spomienka na to, ako ju po príchode do Osvienčimu surovo odtrhli od mamičky a odo mňa a poslali do plynovej komory a nás na prácu, patrí medzi najbolestnejšie.

Pani Keményová nemá nič z vecí „drahej pani Sereny“. Nevie, kto ich má. Nemá ani potuchy, komu zo susedov drahá pani Serena zverila „vzácne kúsky“.

„Takže vaša drahá sestra sa nevrátila? Úbohá pani Serena. Súcit pani Keményovej je úprimný. „Čo sa stalo tej drahej, ušlachtilej duši? Boli sme si také blízke. Také blízke. Bože, Bože, tak veľmi mi chýba.“

Mamička ďakuje pani Keményovej za vzácne porozumenie a naliehavo ju prosí, či by si predsa len nespomenula, kto by teda mohol mať zimník tety Sereny. Zima je mimoriadne tuhá a kabát veľmi potrebujeme. Pani Keményová s nami súcití. Hlboko premýšľa, ale nevie si na nič spomenúť.

Zatiaľ, čo sa ženy rozprávajú, môj zrak nepokojne blúdi po prepchatom salóniku pani Keményovej. Pohľad sa mi zrazu zastaví na nádhernom mahagónovom sekretári pri stene. Spoznávam ho. Niet pochyb, je to sekretár tety Sereny!

Dotknem sa maminho pleca: „Mami.“ Nečakané ticho a obe ženy sa na mňa prekvapene zahľadia. Z môjho hlasu cítiť naliehavosť: zovriem maminu ruku a ťahám ju pred známy kus nábytku.

„Mami, všimni si tento sekretár. Spoznávaš ho?“

Mamička sa neveriacky díva na sekretár pred sebou. Pomaly vystiera ruku, váha s dotykom. Potom jemne, takmer so zbožnou úctou začne hladkať lesklý povrch a slzy sa jej rinú po lícach.

Pani Keményová stuhne akoby do nej udrel blesk.

Zahľadím sa na stoličku, z ktorej mamička vstala a spoznávam jedálenskú stoličku tety Sereny, súčasť mahagónovej jedálne.

„Aha, mami.“ Mamička sa akoby v tranze pomaly otočí a vráti sa k stoličke, na ktorej skoro hodinu sedela. Uprene sa zahľadí do susedkinej tváre. Mamičkin hlas je veľmi, veľmi unavený: „Pani Keményová, ako je toto možné? Ako sa k vám dostali sestrine veci?“

Pani Keményová mlčí.

„Povedzte mi, pani Keményová, máte aj iné veci, ktoré patrili mojej sestre? Nebudem sa pýtať, ako ste ich získali. Prosím vás iba o to, aby ste nám vrátili všetko, čo máte. Sme bez nábytku. Nemáme teplé šaty. Nemáte, pani Keményová, náhodou zimník mojej sestry?“

Pani Keményová sa viditeľne trasie: „Pani Friedmannová, udáte ma?“

„Nemienim vás udávať,“ odpovedá mamička potichu. „Chcem iba sestrine veci. Všetko vráťte a nebudeme vám nič vyčítať. Nikomu to ani slovom nespomenieme.“

Ešte v ten večer konský povoz pána Keménya priniesol do nášho domu sekretár, štyri mahagónové jedálenské stoličky a jedálenský stôl tety Sereny. A veľký kufor plný jej šatstva: sukne, blúzky, šaty, spodnú bielizeň. A kožušinový zimník.

Keď vyložil veci, podal pán Kemény mamičke zoznam mien. Sú na ňom susedia, ktorí majú ďalšie veci tety Sereny.

Mamička si oblečie tetin zimník a slzy jej opäť zaplavajú líca. Zaborím si tvár do kožušinového goliera mojej milovanej tety, ktorá sa udusila v plynovej komore v Osvienčime a obidve skuvíňame neznesiteľnou bolesťou.

Na druhý deň sa s mamičkou vyberáme na okruh po susedoch zo zoznamu pána Keménya a medzi vecami tety Sereny nachádzame dva oteckove obleky a niekoľko kusov nášho nábytku.

V jednom balíčku objavujeme cvernu, ihly a nožnice. Tieto veci sa nedajú získať, aj keby sme mali peniaze. Mamička sa veľmi zaradovala. Rozstrihá jemnú teplú deku, ktorú sme dostali od Američanov po oslobodení, a ušije zimník pre Bubiho a pre mňa.

Bubimu nie sú dobré oteckove obleky. Hoci je vysoký, oteckove saká mu žalostne visia na pleciah a nohavice sa plantajú po zemi. Otecko mal štyridsaťpäť rokov, atletickú postavu a široké plecia. Bubi má iba sedemnášť a chudé úzke ramená.

Môj fičúrsky brat odmieta nosiť príjemne teplý kabát, čo mu mamička ušila a radšej sa trasie v rozodranom starom svetri, ktorý mu daroval spolužiak v Bratislave.

* * *

Dnes večer idem domov sama a ako prechádzam popri obchodoch so stiahnutými žalúziami, neďaleko školy sa z tieňa vynorí vysoká postava. Vyzerá úplne ako otecko, vzpriamený, rýchla chôdza, atletické držanie tela. Zrýchlim, aby som sa dostala bližšie. Keď som asi dva kroky za ním, vidím, že sa vôbec nepodobá na otecka. Je nižší, zavalitejší. A predsa podoba vyráža dych. V náhlom záblesku si uvedomím, v čom

to je. Mužov kabát, krátky sivý zimník s vysokým golierom z vačice. Viem, že je to kabát podšitý kožušinou. Dokonca si pamätám meno kožušiny – nutria. Tak rada som sa túliła k mäkkej, hebkej kožušinke oteckovho zimníka.

Zrýchlim krok, aby som muža predbehla. Rýchlejšie, rýchlejšie. Musím vidieť jeho tvár. Musím sa mu pozrieť do očí. Bežím a predbieham ho. Keď mám dostatočný náskok, prudko sa otočím a kráčam k nemu. Nerozoznávam detaily, ale vidím, že má hranatú tvár a sivý plstený klobúk so širokým okrajom.

„Dobry večer.“ Viem, že konám neuvážene. Viem, že riskujem. Muž sa zastaví. Vyzerá naľakane. „Prepáčte.“ Zrazu sa cítim, akoby mi neviditeľná ruka zvierala hrdlo. Nemôžem dýchať. S veľkou námahou vyslovujem slová: „Nechcem byť drzá, ale... som presvedčená, že kabát, čo máte na sebe, patril môjmu otcovi.“

Preboha, čo bude nasledovať? Čo urobí? Nakričí na mňa a prikáže mi zmiznúť, stratiť sa mu z očí? Bude agresívny, vyhrážať sa, že zavolá políciu? Zaútočí na mňa?

Neznámy sa na mňa uprene díva, tvár má ukrytú v prítmí. „Kde je váš otec, slečna?“

„Je...zabili ho. Vo vyhladzovacom tábore.“ Hľadíme na seba v nekonečnom tichu. „Áno. Tento kabát mohol patriť vášmu otcovi. Kúpil som ho asi pred mesiacom, v inom meste, nie tu. Je to kvalitný kabát.“ Muž pohladká pravou rukou ľavý rukáv. „Veľmi kvalitný kabát.“

Triaška postupuje od hlavy a usadí sa mi v lýtkových svaloch. Nohy sa mi chvejú pod upreným pohľadom muža. „A klobúk? Spoznávate aj klobúk? Kúpil som ho súčasne s kabátom. V tom istom obchode. Myslíte, že aj ten patril vášmu otcovi?“

„Klobúk nespoznávam. Ale kabát... Môj otec mal tento kabát veľmi rád.“

Ticho stojíme zoči-voči. Čas sa zastavil. Ľudia okolo nás sa ponáhľajú. Studený vietor mi zviera chodidlá. Počuť kostolné zvony. Už je osem hodín.

„Otec mi veľmi chýba...“ Hlas sa mi stratí v slzách. „Prosím, mohla by som dostať jeho kabát?“

„Mhm. Bývam neďaleko. Poďte so mnou, zoberiem si druhý kabát a tento vám môžem ihneď dať. Čo s klobúkom, chcete aj klobúk?“

„O klobúku neviem.“

V prudkom vetre rýchlo kráčame. Muž sa zastaví pred jednoposchodovou budovou. „Tu počkajte, slečna,“ hovorí akýmsi čudne veselým tónom. „O chvíľu som nazad.“

Muž sa stráca v temnote dvora. Naozaj sa vráti s kabátom? Budem ešte dnes večer držať v rukách oteckov zimník s golierom z vačice a mäkkou podšívku z nutrie? Nie je to sen?

Brána sa otvára a neznámy muž, tentokrát v inom kabáte, sa vo vetre vynára z dvora, v rukách má oteckov zimník a sivý plstený klobúk. „Nech sa páči, slečna. Je to vaše.“

„O klobúku neviem naisto.“

„Zoberte si klobúk. Chcem vám tým povedať prepáčte. Prepáčte nám. Za všetko.“

Silno stisnem kabát a zavriem oči. Otecko. Otecko.

Muž mi huncútsky nasadí klobúk na hlavu. „Aha. Pristane vám viac ako mne.“

„Ďakujem. Mohli by ste mi povedať, ako sa voláte?“

Pokrúti hlavou. „Slečna, toto je kabát vášho otca. Som jeden z tisícov bezmenných, ktorí ťažili z vašej straty.“

Zdvíha klobúk a stráca sa v temnote dvora.

Richard Gary Brautigan (1935 – 1984) Americký spisovateľ, ktorého osobitá poetika sa stala kultovou na celom svete. Jeho humor a zároveň neha, ktorá sála z jeho – rozmerom nevelkých – diel, je dych vyrážajúca. Napísal desať básnických zbierok, jedenásť noviel. V mladosti mu diagnostikovali paranoidnú schizofréniu a prešiel si šokovú terapiu, čo ho veľmi ovplyvnilo. Jeho zvláštne ľahký prozaický štýl perfektne vystihuje kultúrny náboj prítomný v San Franciscu koncom šesťdesiatych a začiatkom sedemdesiatych

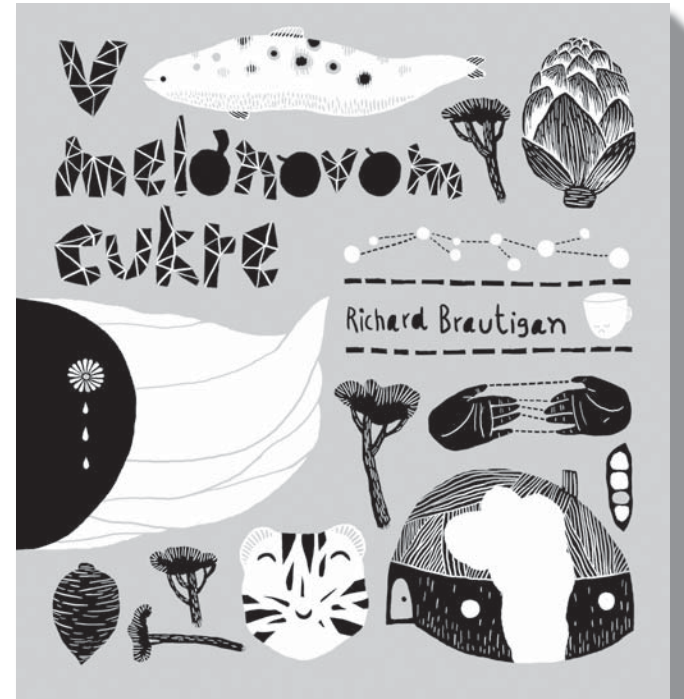
rokov. Hoci mal veľa spoločného s bítnikmi či hnutím hippies, nikdy sa k nim verejne neprihlásil. Svoje básne rozdával na ulici, vytlačené na balíčkoch so semenami rastlín. Zaujímavosťou je, že neotvorené balíčky sú dnes medzi zberateľmi veľmi cenené. V roku 1957 sa oženil a v roku 1970 sa rozviedol, čo zhoršilo jeho depresie. Roku 1972 sa presťahoval z Montany do Pine Creek a od tej doby neposkytol žiadny rozhovor a odmietal účasť na všetkých oficiálnych akciách. V roku 1984 sa zastrelil.

Richard Gary Brautigan

Kultová a najslávnejšia Brautiganova kniha. Surreálny jazyk a svet v ktorom je všetko z melónového cukru. Dej akoby nemal ani hlavu ani pätu a predsa je čitateľ strhnutý vírom udalostí v JaZMARE, kde má slnko každý deň inú farbu. Text je plný hádaniek a láka k všemožným interpretáciám reality v JaZMARE. Všetko je záhada naložená v extrakte z hravosti, krutosti a nehy. Sýty, až opojný text má svoj protiklad v brutalite deja. Margaret miluje opilca doJEDa, ktorý sa fláka s bandou jemu podobných po Zabudnutých podnikoch. doJED a jeho kamaráti spáchajú rituálnu samovraždu: Odrežú si postupne všetky zmyslové orgány, aby poukázali na to, že ľudia sú slepí a hluchí a žijú úbohé životy. Keď obyvatelia JaZ-MARU odpracú mŕtvolu, žijú ako predtým. Brautigan napísal tento svoj klenot v roku 1968 a až s odstupom času vidíme, ako vizi-onársky si pri tom počínal.

V melónovom cukre

(z anglického originálu In the Watermelon Sugar)

Copyright © 1968 by Richard Brautigan

Copyright © renewed 1996 by Iante Brautigan Swensen

Published by special arrangement with Houghton Mifflin Harcourt Co.

Translation © Daniel Hevier 2011

Ilustrations © Daniela Olejníková 2011

Design & Layout © Janka & Palo Bálík 2011

PB, 320 strán, €11,98, ISBN 978-80-89445-36-3

Dátum vydania: 28. 11. 2011